

Tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân và định hướng vận dụng hiện nay

Trịnh Quốc Việt*

Nhận ngày 9 tháng 12 năm 2023. Chấp nhận đăng ngày 22 tháng 3 năm 2024.

Tóm tắt: Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Đối với Người, thực hiện chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân là giải quyết các vấn đề liên quan trực tiếp đến con người, qua đó, nâng cao sức khỏe cả về thể chất và tinh thần của nhân dân. Những quan điểm của Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân rất toàn diện và sâu sắc, được chính Người và Đảng Cộng sản Việt Nam, Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa hiện thực hóa vào thực tiễn cách mạng, góp phần to lớn trong việc tăng thêm nguồn lực cho dân tộc, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ đấu tranh giải phóng dân tộc, kháng chiến, kiến quốc và bước đầu đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Hiện nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân vẫn còn nguyên giá trị, định hướng cho toàn Đảng, toàn dân và toàn quân vận dụng trong nâng cao hiệu quả công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân ở Việt Nam.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh, chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, Việt Nam.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: During his lifetime, President Hồ Chí Minh paid great attention to taking care of and protecting the people's health. For him, taking care of and protecting people's health means solving issues directly related to people, thereby improving both physical and non-material health of the people. Hồ Chí Minh's views on caring for and protecting the people's health are very comprehensive and profound, realized into revolutionary practice by him and the Communist Party of Vietnam and the State of the Democratic Republic of Vietnam, contributing greatly to increasing resources for the nation, meeting the requirements of the struggle for national liberation, resistance war, national construction and the initial step towards socialism in Vietnam. Currently, the value of Hồ Chí Minh's thought on caring for and protecting the people's health remains intact, guiding the entire Party, people and army in applying it in improving the effectiveness of healthcare for and protection of the people's health in Vietnam.

Keywords: Hồ Chí Minh's thought, caring for and protecting people's health, Vietnam.

Subject classification: Political Science

1. Mở đầu

Xuyên suốt sự nghiệp cách mạng, Hồ Chí Minh luôn coi trọng công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Người quan niệm về “sức khỏe” theo nghĩa rộng, nêu bật bản chất của vấn đề “khí huyết lưu thông, tinh thần đầy đủ, như vậy là sức khỏe” (Hồ Chí Minh 2011, t.4: 241). Quan niệm về sức khỏe của Người, trước hết là sự thống nhất giữa hai yếu tố: thể chất và tinh thần, mang tính khái quát cao và rất hàm súc. Theo quan niệm của Người, sức khỏe được biểu hiện trên các nội dung: *Một là*, người khỏe mạnh không chỉ có cơ thể cường tráng mà còn có

* Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng.
Email: trinhviettham@gmail.com

tinh thần thoải mái, lành mạnh. Ngược lại, tinh thần có lành mạnh thì cơ thể mới khỏe khoắn; *Hai là*, sức khỏe gắn liền với cuộc sống lao động, gắn với nếp sống đẹp. Theo Hồ Chí Minh, sức khỏe của con người không chỉ là ăn, ngủ, sinh hoạt,... mà còn gắn liền với nếp sống đẹp, yêu lao động, là sự hài hòa giữa thiên nhiên và con người, hướng tới thực tiễn sản xuất lao động. Người cho rằng: “tự cung thanh đạm” (Hồ Chí Minh 2011, t.8: 130) - sinh hoạt vật chất vừa và đủ; “tinh thần sáng” (Hồ Chí Minh 2011, t.8: 130) - trạng thái tinh thần thanh thản, sáng suốt; “tổ sự thung dung” (Hồ Chí Minh 2011, t.8: 130) - hướng tới lao động hữu ích - để hưởng cuộc sống lâu dài; *Ba là*, sức khỏe cá nhân gắn liền với sức khỏe cộng đồng. Theo đó, Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến sức khỏe của mỗi người dân, đến sức khỏe của toàn dân tộc. Người có nhiều quan điểm đề cập toàn diện đến chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, nhằm làm cho nhân dân được hưởng cuộc sống “ấm no, tự do, hạnh phúc”.

Từ quan niệm về sức khỏe ở trên, Hồ Chí Minh rất chú ý đến sức khỏe của mỗi người dân, đến sức khỏe của toàn dân tộc, qua đó tạo điều kiện cho con người được phát triển toàn diện. Do vậy, ngay từ khi thành lập nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất quan tâm đến chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân theo tinh thần “dân cường, quốc thịnh”, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ kháng chiến, kiến quốc và bước đầu đi lên chủ nghĩa xã hội của cách mạng Việt Nam. Tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân là tài sản tinh thần quý giá, góp phần quan trọng vào thành công của cách mạng Việt Nam và cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị trong định hướng vận dụng vào nâng cao sức khỏe nhân dân ở Việt Nam, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Với tính cách là một bộ phận trong hệ thống những quan điểm cơ bản về cách mạng Việt Nam, tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân đã thu hút sự quan tâm nghiên cứu của các nhà khoa học, nhà nghiên cứu thông qua các công trình đã được công bố như: Lê Sỹ Thắng (1996), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và về chính sách xã hội*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật; Nguyễn Thị Kim Dung (2014), *Bác Hồ với ngành y tế Việt Nam*, Nxb Lao động - Xã hội; Lương Minh Cừ - Nguyễn Trung Dũng (2014), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và giải phóng con người*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật; Phạm Xuân Nam (2014), “Quan điểm của Hồ Chí Minh và của Đảng Cộng sản Việt Nam về hệ thống an sinh xã hội và phúc lợi xã hội”, *Tạp chí Triết học*, số 5 (276); Lê Quốc Lý (2015), “Triết lý xóa đói, giảm nghèo vì mục tiêu phát triển xã hội trong tư tưởng Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Lý luận chính trị*, số 5; Nguyễn Mai Phương (2017), “Chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam về an sinh xã hội từ Đại hội XI đến Đại hội XII”, *Tạp chí Lịch sử Đảng*, số 1;... Thông qua các công trình nghiên cứu đã được công bố, có thể khẳng định rằng việc nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân mới chỉ được đề cập theo cách tiếp cận từng quan điểm cụ thể của Hồ Chí Minh, chứ chưa được luận giải có tính hệ thống và chuyên sâu; việc vận dụng, phát triển những quan điểm đó của Hồ Chí Minh cũng chưa được cập nhật sát thực tiễn hiện nay và có tác giả gộp vào tư tưởng của Hồ Chí Minh về an sinh xã hội. Vì vậy, so với hệ thống các quan điểm khác trong tư tưởng Hồ Chí Minh, thì việc nghiên cứu tư tưởng của Người về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân chưa phong phú và chuyên sâu.

2. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện bài viết, tác giả đã dựa trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin và sử dụng các phương pháp nghiên cứu logic, lịch sử, kết hợp logic và lịch sử nhằm khái quát hóa và hệ thống các quan điểm của Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân; đồng thời sử dụng các phương pháp phân tích, tổng hợp và nghiên cứu văn bản

để luận chứng làm rõ nội dung từng quan điểm và đánh giá khái quát thực trạng, làm cơ sở đề xuất định hướng vận dụng nâng cao chất lượng chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân ở Việt Nam hiện nay.

3. Nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân

3.1. Quan điểm về vai trò chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân

Với sự trải nghiệm thực tiễn phong phú trong quá trình hoạt động cách mạng, Hồ Chí Minh có nhận thức sâu sắc về vai trò của sức khỏe đối với con người. Theo Người, sức khỏe có vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự phát triển của dân tộc, nhất là sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc. Người chỉ rõ: “Giữ gìn dân chủ, xây dựng nước nhà, gây đời sống mới, việc gì cũng cần có sức khoẻ mới làm thành công” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 241).

Trên cương vị là Chủ tịch nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Hồ Chí Minh luôn mong muốn nhân dân ta ai cũng khỏe mạnh cả về thể chất và tinh thần. Theo Người, con người có sức khoẻ thì sẽ tạo ra năng suất lao động cao hơn, năng động, hoạt bát hơn trong mọi hoạt động của đời sống xã hội; con người có sức khoẻ thì trí tuệ có điều kiện phát triển phong phú hơn, và sức khỏe còn có ảnh hưởng lớn đến tinh thần, lực lượng của toàn dân. Trong thư gửi Hội nghị thể dục thể thao ngày 31 tháng 3 năm 1960, Người nêu rõ: “Muốn lao động sản xuất tốt, công tác và học tập tốt thì cần có sức khoẻ” (Hồ Chí Minh, 2011, t.12: 542). Đặc biệt, Người nhấn mạnh vai trò của chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân đối với sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc: “Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khỏe tức là cả nước mạnh khỏe” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 241) và “Sức khỏe của cán bộ và nhân dân được đảm bảo thì tinh thần càng hăng hái. Tinh thần và sức khỏe đầy đủ thì kháng chiến càng nhiều thắng lợi, kiến quốc càng mau thành công” (Hồ Chí Minh 2011, t.8: 154). Từ đó, Người nêu bật vai trò của nhiệm vụ chăm sóc, bảo vệ sức khỏe người dân sẽ có tác dụng chấn hưng đất nước về mọi mặt theo tinh thần: “Dân cường thì quốc thịnh” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 241).

3.2. Quan điểm về mục đích chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân

Hồ Chí Minh quan niệm công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân là lấy việc phục vụ con người làm mục đích cao nhất, nhằm phát huy nhân tố con người trong quá trình xây dựng xã hội mới - xã hội xã hội chủ nghĩa.

Khi nước ta giành được độc lập sau Tổng khởi nghĩa Cách mạng tháng Tám năm 1945, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời đã đánh dấu một bước ngoặt cơ bản trong quá trình cách mạng Việt Nam. Nhân dân Việt Nam từ thân phận nô lệ đã trở thành người làm chủ đất nước, làm chủ vận mệnh của mình và chăm lo, bảo vệ mọi quyền lợi với tư cách là công dân của một nước dân chủ. Trong đó, việc chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân cho xứng đáng với vị thế của một nước dân chủ là một nỗi niềm mà Người luôn trăn trở để làm sao cho nhân dân được sống trong “độc lập, ấm no, tự do, hạnh phúc”. Chính vì vậy, ngay trong phiên họp đầu tiên của Chính phủ Lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Hồ Chí Minh đã nêu lên điều đầu tiên trong số những nhiệm vụ cấp bách nhất của Nhà nước ta là “nhân dân đang đói” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 6). Nguyên nhân của tình trạng này theo Người là do chính sách khai thác, bóc lột tàn bạo của thực dân Pháp và chính sách “nhổ lúa trồng đay” của người Nhật khi hất cẳng người Pháp, nhảy vào xâm chiếm nước ta.

Mặt khác, Hồ Chí Minh còn chỉ ra hậu quả của nạn lụt càng làm cho tình trạng này thêm trầm trọng. Người nhấn mạnh: “Vừa rồi nạn lụt đã phá hoại tám tỉnh sản xuất lúa gạo. Điều đó càng làm cho tình hình trầm trọng hơn” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 6-7). Do đó, nhiệm vụ

khẩn thiết nhất của Chính phủ Lâm thời theo Hồ Chí Minh là phải tiến hành ngay phong trào tăng gia sản xuất và gây dựng phong trào lạc quyền để giúp đỡ người nghèo: “Trong khi chờ đợi ngô, khoai và những thứ lương thực phụ khác, phải ba bốn tháng mới có, tôi đề nghị mở một cuộc lạc quyền. Mười ngày một lần, tất cả đồng bào chúng ta nhịn ăn một bữa. Gạo tiết kiệm được sẽ góp lại và phát cho người nghèo” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 7).

3.3. Quan điểm về nội dung chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân

Thứ nhất, chăm sóc và bảo vệ sức khỏe về thể chất nhân dân. Sức khỏe thể chất là sự sáng khoái và thoải mái về thể chất, hay đó chính là trạng thái mà cơ thể con người khỏe mạnh. Theo đó, sự thoải mái về thể chất là sức lực của cơ thể, sự nhanh nhẹn, dẻo dai, khả năng có thể chống lại các yếu tố gây bệnh, cũng như khả năng chịu đựng và vượt qua các yếu tố, điều kiện khắc nghiệt của môi trường sống, làm việc, đem lại ảnh hưởng đến sức khỏe con người.

Hồ Chí Minh có quan niệm rất khoa học về sức khỏe nói chung và sức khỏe thể chất nói riêng, nên trong công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, Người quan tâm, trước hết đến sức khỏe về thể chất. Từ trải nghiệm thực tiễn vô cùng sinh động, lại làm nhiều nghề khác nhau trong hành trình cứu nước, giải phóng dân tộc từ phụ bếp, quét tuyết, bồi bàn, rửa ảnh, dạy học, viết báo, làm báo,... mà công việc nào cũng đòi hỏi có sức khỏe về thể chất. Do vậy, Hồ Chí Minh hiểu rất rõ giá trị của sức khỏe con người về mặt thể chất, nên khi chứng kiến tình cảnh bọn thực dân bóc lột sức lao động của trẻ em trong điều kiện thể chất còn non yếu thì Người hết sức phẫn nộ và lên án gay gắt: “Với thể chất còn non yếu, với những cơ quan của cơ thể còn mảnh mai, các em đã phải lao động suốt những giờ làm việc kéo dài trong các công xưởng, trong những điều kiện vệ sinh rất tồi tệ. Suốt cả ngày, các em phải hít thở vào phổi những mùi nồng nặc, không khí hôi thối và bụi bặm. Sau một thời gian ngắn lao động tại các công xưởng, sức khỏe những trẻ em khốn khổ này bị hủy hoại vô phương cứu chữa, thậm chí lao động ban ngày cũng làm cho mệt mỏi” (Hồ Chí Minh, 2011, t.2: 487).

Khi nước nhà giành được độc lập, Hồ Chí Minh quan tâm chỉ đạo việc chăm sóc sức khỏe về thể chất nhân dân. Người lo lắng đến sức khỏe thể chất của từng thành phần, giai cấp, giới tính và lứa tuổi khác nhau trong xã hội. Người mong muốn mỗi người dân khỏe mạnh là giúp cả nước khỏe mạnh, nhưng để có được điều này cần có chính sách chăm lo đến cái ăn, cái mặc, cái ở cho nhân dân theo tinh thần “Muốn có sức khỏe thì phải giữ gìn vệ sinh, tức là phải ăn sạch, uống sạch, mặc sạch, ở sạch để khỏi ốm đau” (Hồ Chí Minh, 2011, t.12: 610). Dịp khác, trong bài nói chuyện với đồng bào và cán bộ tỉnh Hà Giang, trong tám vấn đề trao đổi với nhân dân và cán bộ, Hồ Chí Minh đề cập đến nội dung giữ gìn sức khỏe về mặt thể chất ở vấn đề thứ sáu: “Để giữ gìn sức khỏe thì phải ăn sạch, uống sạch, mặc sạch, ở sạch. Sức khỏe thì lao động sản xuất mới tốt” (Hồ Chí Minh, 2011, t.13: 95).

Thứ hai, chăm sóc và bảo vệ sức khỏe về tinh thần nhân dân. Sức khỏe tinh thần là khả năng kiểm soát cảm xúc của bản thân con người theo hướng tích cực, lạc quan. Do đó, khi tinh thần đủ mạnh mẽ thì mới có thể dễ dàng vượt qua khó khăn, thử thách trong cuộc sống. Thông thường khi một người có sức khỏe tinh thần bất ổn, thì họ luôn rơi vào tình trạng lo lắng, áp lực khi xảy ra biến cố, dễ buồn chán, tổn thương. Ngược lại, nếu một người có sức khỏe tinh thần tốt, khi gặp những áp lực trong cuộc sống, họ thường có những biểu hiện lạc quan như: thường xuyên cảm thấy sự an yên, vui vẻ; luôn tự tin về bản thân mình; dễ dàng đưa ra hướng giải quyết thích hợp cho một vấn đề; cảm thấy yêu đời, ít khi phiền muộn lâu. Thực tế cho thấy, một người có sức khỏe tinh thần tốt thì ít khi gặp phải các chứng rối loạn lo âu, trầm cảm, rối loạn lưỡng cực, rối loạn lo âu xã hội,... Họ luôn có trạng thái tích cực trong suy nghĩ, dễ dàng kiểm soát cảm xúc và cách hành xử của mình để vượt qua sự căng thẳng.

Hồ Chí Minh quan niệm sức khỏe về tinh thần rất quan trọng đối với sức khỏe của con người. Do đã trải qua những thời gian bị bệnh tật tấn công cả về thể xác, cả về tinh thần do sự theo dõi của mật thám Pháp, sự quản lý hà khắc của cai ngục trong chính quyền Quốc dân Đảng, nhưng với tinh thần lạc quan cách mạng cùng nghị lực không gì lay chuyển nổi nên Hồ Chí Minh đã vượt qua tất cả. Chính vì vậy, dù phải chịu cảnh bị mật thám Pháp theo dõi gắt gao khi hoạt động ở Pari, hay khi bị giam giữ và bị giải đi nhiều nhà lao khác nhau của chính quyền Tưởng Giới Thạch (8/1942-9/1943), nhưng sức khỏe về tinh thần trong con người Hồ Chí Minh luôn mãnh liệt và tỏa sáng. Khi ra tù, trở về nước lãnh đạo cách mạng, dù có lúc phải chịu đựng áp lực rất lớn của nhiệm vụ giải phóng dân tộc, giành độc lập dân tộc, giữ vững chính quyền cách mạng trong thời điểm có lúc được ví như “ngàn cân treo sợi tóc”, song Người luôn vững tin vào sức mạnh nhân dân, tiền đồ vẻ vang của dân tộc, yêu lao động, yêu cuộc sống, vững vàng trước mọi phong ba, bão táp cách mạng.

Ngoài ra, từ thấu hiểu đời sống nhân dân vô cùng thiếu thốn về mặt tinh thần dưới chính sách cai trị tàn bạo của thực dân Pháp, nên Hồ Chí Minh rất coi trọng vấn đề chăm sóc, bảo vệ sức khỏe về tinh thần cho người dân khi nước nhà giành được độc lập. Nhiều lần Người nêu lên chứng bệnh thực dân còn ăn sâu trong tư tưởng của một bộ phận nhân dân, cần được chữa trị để người dân lạc quan, tin tưởng vào tiền đồ đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, qua đó tẩy sạch chứng bệnh này. Trong Lời kêu gọi nhân dịp Tết Nguyên đán năm 1947, Hồ Chí Minh viết: “Về mặt tinh thần, thì cha bảo con, vợ bảo chồng, anh bảo em, phải nhớ đến giang sơn gấm vóc của Tổ quốc, phải nhớ đến lịch sử vẻ vang của tổ tiên, phải nghĩ đến vận mệnh tương lai của con cháu, thà chết thì chết, quyết không chịu làm nô lệ cho thực dân Pháp” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 22).

Đối với những tàn dư của chế độ cũ, làm ảnh hưởng tiêu cực đến đời sống mới trong chế độ mới, Hồ Chí Minh khuyên đồng bào xem xét và sửa chữa, chỉ giữ lại các phong tục, tập quán, truyền thống tốt đẹp. Người viết: “Vì phong tục cũ, vì hoàn cảnh lạc hậu có nơi còn giữ mê tín, hại vệ sinh, hại sức khỏe và có nơi còn hại đến việc sống còn của dân tộc. Ví như đám ma để xác chết trong nhà lâu, mời thầy cúng về cúng mấy ngày rồi mới đem chôn. Thế là hại vệ sinh” (Hồ Chí Minh, 2011, t.11: 522).

Đối với phụ nữ, vốn chịu sự đối xử bất công trong chế độ cũ và do định kiến của tư tưởng Nho giáo về “trọng nam, khinh nữ”, Hồ Chí Minh quan tâm đến sức khỏe tinh thần phụ nữ bằng đánh giá đúng vai trò phụ nữ, chỉ đạo thực hiện “nam nữ bình quyền” theo đúng Mười chính sách của Việt Minh, cũng như chế định trong Hiến pháp năm 1946. Đối với những người dân bị bệnh phải điều trị trong các cơ sở y tế, Người hiểu được sự đè nén về tinh thần của người bệnh do bị bệnh tật dày vò, làm cho họ thường đau đớn, lo lắng, nhiều khi không kìm chế được, dễ gây khó chịu cho thầy thuốc. Vì vậy, Người quan tâm và chỉ đạo đội ngũ y, bác sỹ cần tận tâm chăm sóc họ, không được phản ứng thái quá hay tỏ ra bức tức, quát nạt, phớt lờ bệnh nhân, mà cần luôn bình tĩnh, nhã nhặn, lấy tình thương yêu mà chữa chạy cho họ theo tinh thần “nâng đỡ về mặt tinh thần cho người ốm yếu”.

3.4. Quan điểm về biện pháp chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân

Theo Hồ Chí Minh, để nâng cao chất lượng chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân cần nâng cao vai trò, trách nhiệm lãnh đạo, quản lý của Đảng và Nhà nước trong thực hiện chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Do đó, Người cho rằng, Đảng ta cần đề ra đường lối, chủ trương đúng đắn, phản ánh đúng tâm tư, nguyện vọng của quần chúng nhân dân; Chính phủ phải có trách nhiệm chăm lo, tăng bổ sức khỏe thể chất và tinh thần cho nhân dân. Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Dân không đủ muối, Đảng phải lo. Dân không có gạo ăn đủ no, dân không có

vải mặc đủ ấm, Đảng phải lo... Ngay đến cả tương, cà, mắm, muối của dân, Đảng đều phải lo” (Hồ Chí Minh, 2011, t.13: 272) và “Chính phủ ta đã hứa với dân, sẽ gắng sức làm cho ai nấy đều có phần hạnh phúc” (Hồ Chí Minh, 2011, t.4: 64).

Bên cạnh đó, Hồ Chí Minh coi trọng phát huy vai trò đội ngũ cán bộ, nhân viên ngành Y tế trong thực hiện chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Hồ Chí Minh cho rằng, việc phát huy vai trò đội ngũ cán bộ, nhân viên ngành y tế cần theo tinh thần: “*Về chuyên môn*: Cần luôn luôn học tập nghiên cứu để luôn luôn tiến bộ, nhưng phải chú trọng cái gì thiết thực và thích hợp với hoàn cảnh kháng chiến của ta hiện nay. *Về chính trị*: Cần trau dồi tư tưởng và đạo đức của người cán bộ trong chế độ dân chủ: yêu nước, yêu dân, yêu nghề, đoàn kết nội bộ, thi đua học tập, thi đua công tác. *Về tổ chức*: Cần chỉnh đốn và kiện toàn bộ máy từ trên xuống dưới làm cho nó gọn gàng, hợp lý, ít tốn người tốn của mà làm được nhiều việc ích lợi cho nhân dân. *Về cán bộ*: Cần lựa chọn và đào tạo nhiều cán bộ mới trong số thanh niên nam nữ, dạy cho họ những công tác cần thiết trong nhân dân, trong dân công ở vùng tạm chiếm và vùng rừng núi” (Hồ Chí Minh, 2011, t.8: 154-155).

Hồ Chí Minh luôn đặt niềm tin vào đội ngũ cán bộ, nhân viên ngành Y tế, đồng thời định hướng cho các thầy thuốc (bác sĩ, dược sĩ, y sĩ, y tá...) phấn đấu thực hiện những chuẩn mực của người lao động mới trong nền y tế mới ở nước ta, mà nhân ái hay bác ái là nét nổi bật trong nhân cách người cán bộ y tế. Quan điểm của Hồ Chí Minh về đạo đức của người thầy thuốc là “*Lương y phải như từ mẫu*”, nghĩa là “*thầy thuốc phải như mẹ hiền*”. Đây là vấn đề cốt lõi trong quan điểm của Người về y đức. Theo Hồ Chí Minh, người thầy thuốc chẳng những có nhiệm vụ chữa bệnh tật mà còn phải nâng đỡ tinh thần người bệnh, yêu thương người bệnh và săn sóc họ như anh em ruột thịt của mình, coi họ đau đớn như mình đau đớn. Người viết: “*Các thầy thuốc và khản hộ đều hết lòng săn sóc thương binh một cách rất chu đáo. Thế là các bạn cũng trực tiếp tham gia kháng chiến cứu quốc. Tôi thay mặt anh em thương binh, cảm ơn các bạn, và khuyên các bạn gắng sức*” (Hồ Chí Minh, 2011, t.5: 16).

Ngoài ra, Hồ Chí Minh coi trọng đẩy mạnh tuyên truyền, giáo dục để nhân dân hiểu và thực hiện công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe. Người nêu rõ: “*Cần phải tuyên truyền rộng khắp phong trào thể dục và vệ sinh phòng bệnh, làm cho mọi người biết ăn sạch, uống sạch, mặc sạch, ở sạch*” (Hồ Chí Minh, 2011, t.13: 46). Theo đó, Người cho rằng cần tuyên truyền, giáo dục nhân dân về lợi ích của “*phòng bệnh*” theo tinh thần “*phòng bệnh hơn trị bệnh*”. Để phòng các bệnh truyền nhiễm, Hồ Chí Minh lưu ý cần tuyên truyền để nhân dân biết cách diệt trừ côn trùng trung gian truyền bệnh. Người chỉ rõ: “*Đánh thông tư tưởng của quần chúng bằng mọi cách tuyên truyền giáo dục rộng khắp, làm cho già, trẻ, gái trai ai cũng hiểu rằng ruồi muỗi rất có hại đến sức khỏe của mình, của gia đình mình; và mọi người đều tham gia một cách thiết thực và bền bỉ thì nhất định tiêu diệt được ruồi muỗi*” (Hồ Chí Minh 2011, t.11: 488).

Mặt khác, Hồ Chí Minh lưu ý, để có sức khỏe, thì mọi người dân phải hăng hái, tích cực luyện tập thể dục thể thao. Người quan niệm thể dục thể thao là “*một công tác trong những công tác cách mạng khác*” (Hồ Chí Minh 2011, t.12: 542). Do đó, Người kêu gọi: “*luyện tập thể dục, bồi bổ sức khỏe là bổn phận của mỗi một người yêu nước*” và “*Tôi mong đồng bào ta ai cũng gắng tập thể dục*” (Hồ Chí Minh 2011, t.4: 241).

4. Định hướng vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong nâng cao chất lượng công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân ở Việt Nam hiện nay

Trong quá trình cách mạng, Đảng và Nhà nước Việt Nam đã vận dụng và phát triển quan điểm Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân phù hợp với tình hình cụ thể. Nhiều năm qua, công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân có nhiều chuyển biến tích

cực: công tác khám, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe đối với người dân nhất là đối tượng chính sách được quan tâm; tỉ lệ bao phủ bảo hiểm y tế hiện đạt 90,7% dân số; nhiều người dân được quan tâm, khuyến khích, hỗ trợ luyện tập thể dục thể thao nâng cao sức khỏe thể chất; chất lượng dinh dưỡng được cải thiện; tỉ lệ trẻ suy dinh dưỡng, thấp, còi, tầm vóc và trí tuệ người Việt được cải thiện;... góp phần nâng cao sức mạnh thể chất, sức mạnh tinh thần cho nhân dân. Đảng ta đánh giá: “Công tác y tế và chăm sóc sức khỏe nhân dân ngày càng được tăng cường, chất lượng dân số từng bước được cải thiện, chất lượng dịch vụ khám, chữa bệnh được nâng cao và từng bước giải quyết tình trạng quá tải bệnh viện tuyến trên” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 45) và “Các hoạt động văn hoá tiếp tục được quan tâm; hoạt động thể dục, thể thao được đầu tư, phát triển và có nhiều thành tích nổi bật, đặc biệt là thể thao thành tích cao; lĩnh vực báo chí, xuất bản tiếp tục phát triển phong phú và đa dạng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 48).

Tuy nhiên, công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân vẫn còn những hạn chế nhất định, chưa đáp ứng toàn diện nhu cầu của các tầng lớp nhân dân như: chất lượng khám chữa bệnh chưa cao, còn quá tải ở các tuyến trung ương; một bộ phận nhân dân, nhất là người nghèo ở vùng sâu, vùng xa, vùng biên giới chưa được tiếp cận với hệ thống tư vấn, chăm sóc, bảo vệ sức khỏe; tuổi thọ có sự chênh lệch vùng miền, sức khỏe thể chất và tinh thần một bộ phận người dân còn hạn chế; phong trào thể dục thể thao chưa lan tỏa sâu rộng trong toàn xã hội. Văn kiện Đại hội XIII nêu rõ: “chênh lệch chỉ số sức khỏe giữa các vùng, miền còn lớn; tầm vóc và thể lực của người Việt Nam chậm được cải thiện;... Chất lượng dịch vụ khám, chữa bệnh và khả năng tiếp cận dịch vụ y tế cơ bản còn có sự chênh lệch khá lớn giữa các tuyến và giữa các vùng, miền. Kết cấu hạ tầng, trang thiết bị y tế một số nơi thiếu, chưa đạt tiêu chuẩn; công tác y tế dự phòng yếu; thiếu nhân lực y tế có trình độ và phân bổ bất hợp lý. Công tác quản lý thuốc chữa bệnh còn lỏng lẻo. Y đức của một bộ phận cán bộ y tế chưa tốt.

Đạo đức, lối sống trong gia đình, học đường, xã hội có mặt xuống cấp đáng lo ngại, gây bức xúc cho xã hội. An toàn xã hội còn một số hạn chế, nhất là an toàn giao thông, an toàn vệ sinh thực phẩm, an toàn thuốc chữa bệnh...” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021, t.2: 71-72) và “Môi trường văn hoá có những mặt chưa thực sự lành mạnh, trái với thuần phong mỹ tục và truyền thống văn hoá dân tộc. Mức hưởng thụ văn hoá giữa các vùng, miền còn khoảng cách lớn...” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021, t.2: 72).

Trước yêu cầu phát huy nguồn lực con người Việt Nam đáp ứng nhiệm vụ tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, để đến năm 2045 Việt Nam “Trở thành nước phát triển, thu nhập cao” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 112); đồng thời khắc phục các hạn chế nêu trên, thì tư tưởng Hồ Chí Minh vẫn có ý nghĩa soi sáng công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân hiện nay. Theo đó, Đảng, Nhà nước Việt Nam và ngành Y tế cần nghiên cứu, cụ thể hóa các chỉ dẫn nêu trên của Hồ Chí Minh để nâng cao sức khỏe thể chất và tinh thần của nhân dân trong tình hình mới theo các định hướng sau:

Thứ nhất, giáo dục, tuyên truyền quan điểm Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Đảng, Nhà nước, ngành Y tế và cơ quan thông tin truyền thông phải nghiên cứu đẩy mạnh giáo dục, tuyên truyền ở mọi cấp, mọi ngành và toàn xã hội quan điểm Hồ Chí Minh, đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước về vai trò, biện pháp chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Tập trung giáo dục, tuyên truyền sát với yêu cầu, nhiệm vụ cụ thể ở từng cấp, từng ngành và các tầng lớp nhân dân, tránh phô trương, hình thức và lãng phí. Coi trọng giáo dục, tuyên truyền gắn với đẩy mạnh thực hiện trong thực tiễn. Đồng thời, cần khơi dậy ý thức, trách nhiệm của các cấp, các ngành thông qua sử dụng hiệu quả các

phương tiện thông tin truyền thông như: truyền thanh, truyền hình, Internet, các ấn phẩm báo chí, xuất bản; qua nêu gương của cán bộ, đảng viên... để quan điểm Hồ Chí Minh về vai trò, biện pháp chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân thấm sâu vào đời sống xã hội.

Thứ hai, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước đối với chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Với tính cách là chủ thể lãnh đạo công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, Đảng cần tiếp tục tăng cường lãnh đạo, chỉ đạo công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân bằng quan điểm, đường lối trong nghị quyết, chỉ thị và thông qua đội ngũ cán bộ, đảng viên. Theo đó, Đảng cần tiếp tục hoàn thiện đường lối lãnh đạo công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân phù hợp với sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, phát huy sức mạnh nội sinh của văn hóa vào nâng cao đời sống, sức khỏe về thể chất và tinh thần cho nhân dân. Trước mắt, Đảng ta cần tập trung tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 20/NQ-TW ngày 25/10/2017, Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương khóa XII về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới; chuẩn bị các bước cho tổng kết thực hiện Nghị quyết số 20/NQ-TW Hội nghị Trung ương 6 khóa XII phù hợp với thực tiễn.

Với tính cách là chủ thể quản lý, điều hành công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, Nhà nước cần cụ thể hóa quan điểm, đường lối của Đảng thành chính sách, pháp luật của Nhà nước; không ngừng xây dựng, hoàn thiện chính sách chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân phù hợp với thực tiễn kinh tế - xã hội đất nước, nhất là nghiên cứu, sửa đổi, bổ sung Luật Bảo vệ sức khỏe nhân dân năm 1989, chú trọng hoàn thiện các quy phạm pháp luật về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe cho người già yếu, phụ nữ, trẻ em người yếu thể trong xã hội, đáp ứng nhu cầu về chất lượng nguồn nhân lực trong tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế.

Thứ ba, phát huy vai trò, trách nhiệm ngành Y tế và ngành Thể dục thể thao đối với công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Quán triệt tư tưởng Hồ Chí Minh và với vai trò, chức năng, nhiệm vụ là cơ quan chủ trì thực hiện công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, ngành Y tế và ngành Thể dục thể thao cần phát huy tốt trách nhiệm, có kế hoạch triển khai thực hiện tốt đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước để không ngừng cải thiện, nâng cao sức khỏe thể chất và tinh thần của nhân dân. Ngành Y tế cần cải thiện, nâng cao chất lượng khám, chữa bệnh, chăm sóc sức khỏe bệnh nhân, phòng chống dịch bệnh; tư vấn và triển khai tốt mục tiêu, chương trình quốc gia về nâng cao tầm vóc, sức khỏe nhân dân; đổi mới nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng nguồn lực y tế, đầu tư nâng cấp cơ sở vật chất kỹ thuật y tế. Bên cạnh đó, đội ngũ y, bác sĩ, nhân viên ngành Y tế cần thấm nhuần lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về tinh thần trách nhiệm của lực lượng trực tiếp thực hiện chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân là “Lương y như từ mẫu”. Thường xuyên tu dưỡng, rèn luyện về y đức và trình độ chuyên môn đáp ứng với yêu cầu ngày càng cao về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân trong giai đoạn mới.

Đối với ngành Thể dục thể thao, cần tiếp tục đẩy mạnh thực hiện các phong trào, cuộc vận động, để toàn dân tích cực và tự giác luyện tập thể dục, thể thao, qua đó bảo vệ và nâng cao sức khỏe nhân dân. Chú ý xã hội hóa nguồn lực bảo đảm phương tiện kỹ thuật và đa dạng hóa các loại hình luyện tập thể dục thể thao, phù hợp với thể chất, chế độ dinh dưỡng, điều kiện thời gian, cơ sở vật chất của xã hội và từng địa phương.

Thứ tư, phát huy vai trò làm chủ của nhân dân trong công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe. Nghiên cứu, quán triệt các chỉ dẫn của Hồ Chí Minh, mỗi người dân cần nhận thức sâu sắc nội dung, giá trị các quan điểm về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Từ đó, toàn bộ hệ

thống chính trị cần phát huy tốt trách nhiệm trong phát huy vai trò làm chủ của nhân dân trong công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe. Đồng thời, nhân dân cần thấy rõ sức khỏe có vai trò rất quan trọng trong cuộc sống, và việc nâng cao sức khỏe về thể chất, tinh thần không chỉ là trách nhiệm của Đảng, Nhà nước, các cơ quan chức năng, mà còn là trách nhiệm của các tầng lớp nhân dân. Theo đó, mỗi người dân cần nắm vững đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe; đề cao trách nhiệm trong thực hiện bằng sự cải thiện chất lượng dinh dưỡng bữa ăn; sáng tạo và hưởng thụ sản phẩm văn hóa tinh thần; tích cực, tự giác rèn luyện sức khỏe thông qua luyện tập các môn thể thao phù hợp với thể chất, giới tính, lứa tuổi và điều kiện thời gian.

4. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân là những quan điểm rất toàn diện và sâu sắc về hoạt động do các chủ thể tiến hành nhằm bảo đảm tốt nhất trạng thái cả về thể chất, tinh thần cho mỗi người dân. Đây là những chỉ dẫn hết sức quý giá, được chính Người và Đảng Cộng sản Việt Nam hiện thực hóa vào thực tiễn cách mạng Việt Nam, góp phần nâng cao sức khỏe thể chất, tinh thần cho nhân dân, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tiến trình cách mạng Việt Nam. Đến nay, những quan điểm đó của Hồ Chí Minh vẫn còn nguyên giá trị và đang soi sáng công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe cho nhân dân Việt Nam trong tình hình mới. Do đó, toàn Đảng, hệ thống chính trị và toàn dân, nhất là ngành Y tế cần nghiên cứu, thực hiện đồng bộ các định hướng trong vận dụng các quan điểm nêu trên của Người phù hợp với thực tiễn, để nâng cao chất lượng công tác chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân, đáp ứng với yêu cầu nhiệm vụ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế trong tình hình mới.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2017). *Nghị quyết số 20/NQ-TW ngày 25/10/2017, Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương khóa XII về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới*. <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/hoi-nghi-bch-trung-uong/khoa-xii/ngghi-quyet-so-20-nqtw-ngay-25102017-hoi-nghi-lan-thu-sau-ban-chap-hanh-trung-uong-dang-khoa-xii-ve-tang-cuong-cong-tac-bao-570>

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. t.1, 2. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Đinh Xuân Lý. (chủ biên, 2005). *Tìm hiểu vai trò của Hồ Chí Minh đối với sự nghiệp cách mạng Việt Nam*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Hồ Chí Minh toàn tập. (2011). t.2, 4, 5, 8, 11, 12, 13. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Lê Quốc Lý. (2015). Triết lý xóa đói, giảm nghèo vì mục tiêu phát triển xã hội trong tư tưởng Hồ Chí Minh. *Tạp chí Lý luận chính trị*. số 5.

Lê Sỹ Thắng. (1996). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và về chính sách xã hội*. Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.

Lương Minh Cừ - Nguyễn Trung Dũng. (2014). *Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người và giải phóng con người*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

Nguyễn Mai Phương. (2017). Chủ trương của Đảng Cộng sản Việt Nam về an sinh xã hội từ Đại hội XI đến Đại hội XII. *Tạp chí Lịch sử Đảng*. số 1.

Nguyễn Thị Kim Dung. (2014). *Bác Hồ với ngành y tế Việt Nam*. Nxb. Lao động - Xã hội.

Phạm Xuân Nam. (2014). Quan điểm của Hồ Chí Minh và của Đảng Cộng sản Việt Nam về hệ thống an sinh xã hội và phúc lợi xã hội. *Tạp chí Triết học*. số 5 (276).